

Komentář k sedmým komnatám

Po rozsáhlém pojednání šestých komnat Terezie předpokládá, že někteří z čtenářů se mohou cítit již dostatečně nasyceni předloženým bohatstvím duchovního života: „Bude se vám zdát, sestry, že po tom všem, co už bylo o této duchovní cestě řečeno, není už co dodat.“ A proč se případně podívat nad tím, co jsme slyšeli a uslyšíme? „Boží velikost je bez konce“, podobně i to, co Bůh činí, jak by tedy bylo možné spokojit se s tím, co již bylo řečeno? „Čím lépe budeme poznávat, že se Bůh sděluje svým tvorům, tím více pak budeme chválit jeho velikost.“

Z toho, co jsme dosud od Terezie slyšeli, bychom mohli vyvodit, že člověk je pro Boha vzácný. Na počátku první kapitoly sedmých komnat Terezie připomněla jeden ze vstupních obrazů hradu: každý člověk je přeci Božím obrazem. Každý člověk - a na některých lidech přímo vidíme, že v nich Bůh má zalíbení a oni sami se vůči němu chovají tak, aby ho potěšili, aby se mu „zalíbili“. Terezie náš limit vidí především v tom, že nejspíše nedokážeme docenit dar, kterým jsme, ona „velká tajemství, jež v sobě duše skrývá“.

Sedmé komnaty rozhodně nejsou koncem dobrodružství duchovního života. Úvodem je třeba konstatovat, že na prahu těchto příbytků je stále ještě „velké množství věcí, jež je třeba říci a pochopit“, neboť jedna věc je být uvedeni do sedmých komnat a druhá pokračovat v cestě, která má nyní opačný směr. Jestliže jsme dosud směřovali do hlubin naší bytosti, do našeho nejvlastnějšího středu a jádra, ke zdroji našeho života a identity, nyní se směr onoho duchovního pohybu v našem světě mění: nyní vše proudí ze středu ven, setkání s vlastním středem začíná proměňovat všechny ostatní sféry naší existence.

Jsme tedy uvedeni tam, kde je v nás „jeho příbytek“, vždyť „tak jako ho má v nebi, musí ho mít i v duši“, je „druhým nebem“. V našem nitru kdesi nejhluběji přebývá světlo, které není vnější, přestože náš vjem může být jiný. Špatně pochopená pokora a Tereziiny výroky jako „nemáme nic, co by nepocházelo od Něj“ nás mohou svést k tomu, že své nitro vidíme v zásadě jako cosi temného a veškeré světlo jen jako vnější.

Terezii záleží na tom, abychom se naučili uvidět milost, vnímat nezměrnost a bohatství vnitřního světa – zdroj světla jaksi trvale přebývajícím v našem nitru. Jsme dobrým Božím dílem, Bůh nás nestvořil s jakousi „výrobní vadou“. I krátký exkurz o temnotě ve třetím odstavci první kapitoly připomíná, že i kde je v člověku skutečná temnota hříchu, nejde o danost, ale především o „nepřirozený“ stav, k němuž člověk není určen. Terezie mluví o soucitu a modlitbě za lidi, kteří jsou uvězněni a spoutáni vlastními vinami – vždyť přirozený stav člověka je volný pohyb a svoboda. „I v duši, která se nenachází v milosti“ Bůh přebývá a dává jí existovat, udržuje ji při životě.

Pozoruhodná je sama struktura celých sedmých komnat: jejich **první kapitola** připomíná základ i vrchol lidského života (částečně odkazuje a rozvíjí první komnaty: jsme stvořeni k Božímu obrazu, v základě „světli“, dobří) jsme Božím příbytkem, tedy cílem je, abychom prožili, že jsme „obývání Boží Trojicí“, abychom poznali onu jednotu v rozlišnosti, již obsahuje Trojice a naše povolání ke společenství s tímto trojjediným Bohem.

Druhá kapitola podrobněji líčí, jak k oné zkušenosti dochází – tento dar „duchovního sňatku“ se zdá neodlučitelně spojen s postavou Krista, odehrává se „v samém středu duše“ a jeho dalším rysem je i trvalost, neodlučitelnost spojení, Terezie často mluví o neustále dávaném a přijímaném daru života, k němuž nádvkem dostává nový druh hlubokého pokoje.

Třetí kapitola se zaměřuje na líčení onoho daru nového života, který charakterizuje jistá nesebestřednost a nezáměr o sebeuskutečnění, ale naopak starost o Druhého/druhého. Člověk už se skutečně „nebojí trpět“, ve smyslu přijímat život se vším všudy. Nevyhýbá se trápení a bolesti, protože takový nebyl ani život Ježíše Krista ani jeho přátel. A žít tak, jak žil Ježíš, je pro Terezii největší Boží dar. Odpovědí na tento dar je ze strany člověka už nikoliv touha zemřít, ale naopak, jistá chuť do života, touha žít. Porozumět na naší duchovní cestě velkou Boží péči o člověka a touhu Boha po člověku, „onu zvláštní Boží péči o nás, se kterou se nám sděluje a prosí nás (myslím

si totiž, že to je opravdu druh prosby), abychom byli s ním¹..., - to by samo o sobě mělo být dostačujícím podnětem k tomu, abychom se plně dali do Božích služeb a to oním jedinečným způsobem, jež náleží jen nám a jsme k němu vyzváni Bohem „neboť od něj vychází ono poselství, onen láskyplný list, jehož jedinečné písmo je čitelné jen pro vás samotné a jen vy porozumíte, co se v něm po vás žádá“.² Dalším znakem nového života je jakási „normalita“: není tu žádná mimořádná vyprahlost nebo vnitřní neklid, který jsme mohli zakusit v předchozích komnatách. Žijeme jaksí bez potřeby zvláštního zacházení („duše, jež sem dospěla, přichází o všechna vytržení“), velkých vnějších znamení Boží náklonnosti, vše, co v ní Bůh dále koná, se děje „v klidu a bez hluku“.

„...v tomto Božím příbytku se On sám a duše jeden z druhého radují v převelikém tichu. Rozum nemá žádné důvody, aby se znepokojoval a cokoli hledal, neboť Pán, jenž ho stvořil si přeje, aby si nyní odpočal a maličkou škvírkou nahlížel, co se tu děje.“

Onen jiný pokoj tedy není totožný s nečinností, vystupuje z jádra naší bytosti, aby ozdravil celého člověka. Naše práce bude efektivnější, odpočinek intenzivnější a právě tak i naše radost ze života.

„Ach, Ježíši, kéž bych znala více úryvků jistě v Písmu obsažených, na kterých bych vyložila tento pokoj duše. Ach, můj Bože, víte, jak je pro nás důležitý, učíte, aby ho křesťané toužili najít a pro vaše milosrdenství prosím, abyste ho neodňal těm, jimž byl vámi dopřán.“

Život tu však přesto zůstává životem, mění se však náš postoj („nejsou zbaveni těžkostí, jen se jimi znepokojují“). Život a kontemplace konečně mohou kráčet pospolu, jako Marta s Marií. Modlitba má utvářet celek života, „Boha totiž nepotěšíme jen láskyplnými slovy.“ Jakoby právě tady ještě hrozila záměna plně duchovního života s apatií – celou **čtvrtou kapitolu** sedmých komnat Terezie věnovala onomu již dříve zmíněnému pohybu zevnitř ven, při němž život z Ducha, setkání s jádrem naší identity má postupně prostoupit celého člověka a uschnout ho k opravdové službě a takové vydanosti Bohu, že ji Terezie přirovnává k otroctví.

„Víte, co to znamená být opravdu duchovními osobami? Stát se Božími otroky, kteří jsou označeni jeho železem, tedy křížem, protože Jemu odevzdáváme naši svobodu a můžeme být tedy prodáni za otroky celému světu, jako byl On – a neděje se nám tím žádná křivda, ale naopak se nám dostává nemalé milosti. A jestliže se k tomu zde duše neodhodlají, není třeba se bát, že by příliš pokročily, neboť jak jsem řekla, celá ta stavba má základ v pokoře³ a jestliže schází opravdová pokora, už kvůli vašemu dobru vás Pán nevnese příliš vysoko, aby se to celé pak zase nezřítilo.“

Proto sestry, abyste měly dobré základy, starejte se, jak být poslední ze všech a otrokyní ostatních, dělejte to tak, že se budete snažit uvidět, jak či jakými cestami můžete druhé potěšit a posloužit jim. Vždyť co tu děláte, děláte více pro sebe než pro ně, neboť kladete pevné základy, aby se váš hrad nezřítil.“

Terezie nepředpokládá, že člověk, který dospěl ke zkušenosti odpovídající sedmým komnatám, je dokonalost sama, „ba dopouští se mnoha nedokonalostí a dokonce hřeší“. Je však volán ke službě, vždyť „k tomu je modlitba, dcery moje, k tomu slouží onen duchovní sňatek: aby se z něj vždy rodila nová a nová díla.“

Není jistě špatné, jsme-li zbožní alespoň v modlitbě a velmi rádi se noříme do samoty a rozjímání, lepší by ovšem podle Terezie bylo, kdyby naše touhy, láska k Bohu utvářela všecko, co k nám patří: jak jsme s druhými lidmi, vše, co žijeme a děláme mimo chvíle vyhrazené cvičení v kontemplaci. Neboť kdo v lásce neroste, zakrňuje (7H 3,9).

Pokoj tu není dán sám pro sebe, je posilou pro naši účast na Božím životě, životě jeho Syna. Přijetím života se vším všudy i s jeho stinnými stránkami je umožněna jejich vykoupení a proměna v život.

¹ 7H 3,9

² 7H 3,9

³ Viz první příbytky Hradu

Jak ovšem myslet na druhé a vést je k Bohu v našich „klauzurách“, omezenosti dané světem našich drobných vztahů? Terezie říká, abychom pamatovali na reálnost našich tuh: abychom milovali nejen abstraktně všechny lidi, ale konkrétně „zvláště ty, s nimiž žijete“ – abychom Boha milovali skrze lidi, kteří nám svěřeni do života.

Abychom mysleli na druhé tím, že předně necháme proměnit sami sebe: má pokora, mé odříkání, služba, má láska k druhým, dobré vlastnosti, má láska k Bohu mají být službou Bohu.

Bůh dokáže i z mála vytěžit hodně dobra a „nehledí tak na velikost toho, co děláme, jako na lásku, se kterou to děláme.“

„A když budeme dělat, co můžeme, Jeho Veličenstvo dá, že každý den zmůžeme víc a více, jestliže nebudeme hned podléhat únavě, ale po tu krátkou dobu, co trvá náš život (a může být ještě mnohem kratší než byste pomyslely), budeme Pánu nabízet vnitřní i vnější oběti v té míře, jak jen můžeme. Jeho Veličenstvo ji spojí s tím, co za nás obětoval svému Otcí na kříži a dá mu hodnotu, jež si zasloužila naše dobrá vůle, přestože jsou naše skutky nepatrné.“

Kéž nám všem Bůh dá podobnou milost, o kterou Terezie prosí na závěr své knihy: abychom se něco z toho, čemu jsme při našich četbách naslouchali a o čem jsme mluvili, stalo skutečně naší životní zkušeností a náš život opravdu byl jednou velkou Boží chválou. Můžeme o to Boha za sebe navzájem prosit.

* * *

Na závěr několik poznámek z komentáře Tomáše Álvareze:⁴

- je dobré si povšimnout biblických obrazů, které tu Terezie používá. Některé odkazují zpět k prvním komnatám: jde především o svatého Pavla a Marii Magdalskou. Sedmé komnaty však Terezie přirovná také k Šalomounovu chrámu, který byl budován zcela neslyšně, dar, který tu duše dostává je jako polibek nevěsty z Písňe písní, pokoj se podobá tomu, který zvěstovala holubice vyslaná po potopě či jako pokoj, který vnesla slova Vzkříšeného Pána do místnosti, kde se shromáždili učedníci po jeho smrti, ad.
- sedmé komnaty vznikaly v listopadu r. 1577 v klášteře sv. Josefa. Terezie zmiňuje oktávu svatého Martina, během níž dopisuje svůj spis, právě během ní před pěti lety zakusila zvláštní milost, jíž byla uvedena do těchto komnat (popisuje ji v Relaci 35). Kdo by chtěl více prozkoumat historii Tereziiny zkušenosti Boží Trojice, může konzultovat relace od č. 16 až do 35, v nichž se tato zkušenost začíná postupně vynořovat.
- co bychom z textu těchto komnat těžko poznali, je životní kontext, ve kterém Terezie nyní tvoří závěr svého spisu: důležitá postava tohoto období Terezina života, Jan od Kříže, s nímž sdílela mnohé duchovní zkušenosti, byl v Avile nejdříve zbaven práva zpovídat mnišky, posléze i zatčen a uvězněn v klášterním vězení v Toledu. Zároveň část mnišek, které ji v klášteře Vtělení zvolily za svou převorku, byly zbaveny přístupu ke svátostem, zůstávaly uzavřeny v komunitě, která prožívala hluboké rozdělení a s napětím očekávaly odpověď na své odvolání ke královskému dvoru. V celém městě bylo pozdvižení, Terezie sama nedokázala situaci uklidnit, přestože o to usilovala. V tomto ovzduší tedy dopisovala a revidovala svůj Hrad.
- *Epilog* je vlastně doprovodný list, určený dalším čtenářkám-karmelitkám u sv. Josefa v Avile, v Medině del Campo, v Toledu, Seville... Co z něj lze vyvodit:

⁴ Bibliografické údaje viz komentáře prvních komnat. Přejímáme zde jen velmi volně některé Alvarezovy postřehy.

- Vnitřní svět člověka tu je ne proto, abychom o něm pouze věděli, ale abychom do něj také vstoupili
- Nejlepší věci si v životě nevydobydeme, ale dostaneme je jako nezištný dar, lásku si nemůžeme koupit nebo nárokovat, lásku přijímáme
- Vnitřní život je dobrodružství bez konce, protože nekončí je i dar Boha, který nám neustále dává ze svého bohatství
- Žít vnitřní život neznamena vzdalovat se reálnému životu a práci, naopak
- Potěšení z četby můžeme Terezii oplatit tím, že budeme chválit Boha, prosit ho za církev i za ty, kdo do ní nechtějí náležet a také prosit za samotnou Terezii...